

УДК 004.738.5:378.147=11(045)

Зачепа Ірина Миколаївна,
старший викладач кафедри іноземних мов
ННІМВ Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ МЕДІА РЕСУРСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуто важливі аспекти використання цифрових медіа ресурсів у контексті заняття з (другої) іноземної мови. Проаналізовано досвід Німеччини у впровадженні мобільного навчання за допомогою комп'ютерних класів, смартфонів і планшетів. Визначено критерії відбору цифрових медіа ресурсів для заняття з (другої) іноземної мови. Досліджено потенціал використання цифрових медіа ресурсів для заняття з (другої) іноземної мови. Визначено вплив цифрових медіа ресурсів на роль педагога в навчальній аудиторії.

Ключові слова. Цифрові медіа ресурси, інтернет технології, смартфон, планшет, мобільне навчання, критерії відбору, заняття з (другої) іноземної мови, роль педагога.

Iryna Zachepa
senior teacher of Foreign Languages Department
Scientific Institute of International Relations,
National Aviation University,
Kyiv, Ukraine

Summary. The article considers important aspects of using digital media resources in the context of studying (second) foreign language. The experience of Germany in the implementation of mobile learning through computer classes, smartphones and tablets has been analyzed. The selection of digital media resources for engaging in (second, second language) foreign languages is determined. The potential of using digital media resources for studying (second) foreign language is investigated. The influence of digital media resources on the role of the teacher in the educational classroom is determined.

Key words. Digital media resources, Internet technology, smartphone, tablet, mobile learning, teacher's role, selection criteria, classes in (second) foreign language.

THE USE OF DIGITAL MEDIA RESOURCES IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Постановку проблеми. Покоління з головою до низу (*Generation Kopf unten*) так називають німці сучасну молодь через їх надмірну любов до смартфонів. Досвідчені користувачі самих різноманітних гаджетів і знавці

останніх технічних новинок бажають усюди вільно ними користуватися і навчання не є винятком. Найсучасніші комп'ютери в мініатюрі можуть стати не подразником, а надійним помічником та підтримкою на заняттях з іноземної мови. Новітні інтернет технології як і постійно зростаюча кількість сучасних цифрових медіа ресурсів, що є носіями навчальної інформації, дозволяють зробити заняття більш гнучким, навчальний процес більш автономним. В умовах реального життя, коли зменшується кількість аудиторних занять для вивчення (другої) іноземної мови і, відповідно, збільшується кількість годин для самостійного навчання, це стало поштовхом до створення таких сучасних форм навчання як дистанційне, он-лайн чи Е-навчання, що стали можливими завдяки якісним цифровим технологіям. Таким чином, для викладачів навчальної дисципліни «(Друга) Іноземна мова» питання використання цифрових медіа ресурсів не втрачає актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна та закордонна наука має ряд ґрунтовних досліджень щодо використання новітніх ІТ-орієнтованих технологій (комп'ютер, інтернет, мультимедійні та цифрові засоби) у процесі навчання іноземних мов (Вороніна Г. [1], Katja Friedrich [5], Ben Bachmair [5]), методів і прийомів використання ІТ-орієнтованих технологій, форм та видів роботи, що є найбільш доцільними та ефективними (Гочіташвілі К. [2], Пометун О. [3], Th. Strasser [10], Kathrin Hahn [6]), шляхи використання цифрових ресурсів для розвитку окремих мовних компетенцій (Гочіташвілі К.). Проте, останні наукові публікації свідчать про подальший інтерес педагогів до можливості залучення цифрових технологій у навчальний процес, а саме: використання віртуального простору в освіті, можливі недоліки комп'ютеризації навчального процесу та шляхи їх усунення, вплив мобільних засобів навчання на здібності студентів тощо.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Використання інтернет простору, комп'ютерів, смартфонів та планшетів у навчальних цілях не є абсолютно новим напрямком у методиці викладання іноземної мови. Втім, питання, чим є цифрові медіа ресурси в контексті заняття з (другої) іноземної мови потребує більш детального вивчення.

Мета статті дослідження. Загальновідомо, що надбання студентами вмінь та навичок грамотного використання іноземної мови в реальних життєвих ситуаціях не тільки повсякденного, але й професійного спілкування є головною метою навчання іноземної мови. На нашу думку, використання цифрових медіа ресурсів на заняттях з (другої) іноземної мови орієнтовано насамперед на результат (володіння мовою), а не на процес (вивчення певних аспектів іноземної мови). З цією метою варто, насамперед, з'ясувати, як ми бачимо та розуміємо цифрові медіа ресурси в контексті заняття з (другої) іноземної мови.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети необхідно:

- проаналізувати на прикладі Німеччини іноземний досвід впровадження мобільного навчання, а саме викладання та вивчення німецької мови як (другої) іноземної мови за допомогою комп'ютерних класів, смартфонів та планшетів;
- дослідити потенціал використання цифрових медіа ресурсів у контексті заняття з (другої) іноземної мови;

- визначити роль педагога на занятті з використанням цифрових медіа ресурсів як і їхній вплив на комунікацію усіх учасників навчального процесу;
- розглянути окремі питання методики використання цифрових медіа ресурсів на заняттях з (другої) іноземної мови;
- визначити критерії відбору цифрових медіа ресурсів для заняття з (другої) іноземної мови.

Викладення основного матеріалу.

Сьогодні медіа-освіта стала невід’ємною частиною всього освітнього процесу. У Німеччині до 90-х років педагоги розглядали медіа насамперед як технічні засоби навчання. Вони охоче використовували усі доступні елементи медіа-освіти на уроках, що передбачали ряд творчих завдань з використанням навчально-дидактичних матеріалів:

- зображення (фото, слайди, малюнки, комікси тощо);
- аудіовізуальні медіа (фільми, відеозаписи, телепрограми тощо);
- преса (газети, журнали);
- мультимедіа (CD-ROM, Інтернет, електронна пошта).

Розуміючи, що використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій є ключем до підвищення якості знань та зростання інновацій, уряд Німеччини вважав медіа грамотність і медіа-освіту основними викликами для розвитку країни. Медіа-освіта як предмет для загального вивчення розпочала інтегровано входити в шкільні курси суспільних наук, мистецтва, географії [7, 9].

В методиці навчання іноземних мов медіа-освіта означає викладання та вивчення іноземної мови за допомогою цифрових засобів масової інформації та, зокрема, їх критичного та творчого використання. Тому існує достатньо причин і пояснень доцільності навчання іноземних мов з використанням цифрових медіа ресурсів, за допомогою яких цілі й завдання викладання іноземної мови можуть бути досягнуті краще, ніж за допомогою традиційних засобів масової інформації.

Для інтегрування цифрових медіа ресурсів в процес викладання та вивчення іноземної мови було розроблено та апробовано якісне програмне забезпечення (наприклад, словники, тренувальні вправи з граматики, на вимову тощо), яке можна довільно використовувати і варіювати як під час навчання в аудиторії, так і самостійно (автономно) вивчаючи мову. Це:

- доступ до автентичних текстів, що передаються різними медійними засобами інформації;
- доступ до цільової культури, а отже до різноманітних інтернет-досліджень;
- контакти з носіями інших мовних культур через електронну пошту, блоги, форуми та соціальні мережі,
- за допомогою яких можна долучитися до світових суспільно-політичних акцій;
- регіональні та загальнодержавні навчальні програми для шкіл з мобільним навчанням та креативні додатки до них;

– навчально-дидактичні розробки та матеріали у Pdf-форматі для різних рівнів мовленнєвої підготовки;

– мовні онлайн-курси, онлайн-тренінги тощо.

Німецький медіа педагогічний проект MyMobile показав одним із перших величезні креативні можливості сучасних мобільних телефонів для навчання в цілому та викладання німецької мови як (другої) іноземної мови зокрема. В рамках цього проекту колектив педагогів на чолі з професором Бенном Бахмаєром розробив та випробував на практиці методику мобільного навчання, за якою навчання, підсилене використанням мобільного телефону, як медійного засобу навчання, розглядається як основне для шкільної та вищої освіти, а також в позашкільній роботі підлітків та в освіті для дорослих.

При плануванні занять з німецької мови та/чи окремих його частин з використанням смартфонів та планшетів було запропоновано шість дидактичних аспектів Бахмайра [5, с. 4]:

- інтегрування у навчальний процес неформальних видів навчання;
- створення умов для ситуативного навчання;
- вироблення нових навчальних та медійних контекстів;
- створення комунікаційних мостів;
- заохочення учнів до активної роботи на занятті в якості медіа експертів;
- створення сприятливих умов для розвитку та навчання.

На основі цих ключових моментів були запропоновані чотири основних сценарії практичного застосування мобільних пристроїв на заняттях з німецької як (другої) іноземної мови [10], для кожного з яких науковці запропонували можливий дидактичний сценарій (покрокові чи/або вибіркові завдання) та методично обґрунтували мету та цілі конкретного типу заняття з іноземної мови. Наприклад, для заняття II-го типу («Заплановані навчальні ситуації поза класом») можливим є такий дидактичний сценарій: студенти відвідують музей і повинні задокументувати (відео/фото фіксація, аудіо запис) ті експонати, які їм сподобаються; потім збережені фотографії та відеозаписи презентувати в аудиторії на власному мобільному пристрої та усно їх описати. Викладач та студенти можуть ставити запитання щодо побаченого тобто спонукати до іншомовної комунікації. Дидактичним потенціалом цифрових медіа ресурсів для іноземної мови є: документування об'єктів, що сподобалися, у реальному поза навчальному просторі; розробка та повторення лексичних тем (форма, розмір, колір, естетика); розвиток навичок підготовленого мовлення іноземною мовою (опис об'єкта); розвиток навичок усного непередготовленого мовлення (діалог, дискусія тощо).

Очевидними перевагами використання планшетів та смартфонів, на думку учасників проекту, є те, що кожен учень чи студент може як спільно так і самостійно розробляти свої власні мультимедійні продукти, а потім представляти і обговорювати їх в групі. Науковці приходять також до висновку, що педагог лише супроводжує роботу на занятті, не втручається у виконання завдання, не висловлює власні думки, не робить висновки. Його завдання: забезпечити активність учнів [6].

Досвід показує, що цифрові медіа ресурси дають численні можливості для покращення викладання та вивчення німецької як (другої) іноземної мови за умови, коли самі викладачі матимуть необхідну медіа компетентність [8]. Тому в Німеччині навчальні програми для викладачів німецької як (другої) іноземної мови зазвичай включають тему "Нові цифрові ЗМІ".

Ряд пропозиції щодо підвищення кваліфікації викладачів німецької мови має Гете-Інститут, наприклад, онлайн-тренінг «Дизайн уроків з цифровими носіями» та практичні семінари «Цифрові медіа на заняттях з німецької мови».

Цифрові носії дуже універсальні і не фіксуються на певному типі технічного пристрою. Тому, коли ми говоримо про цифрові медіа ресурси в процесі викладання і вивчення (другої) іноземної мови, ми опираємося на такі важливі моменти:

1) Медіа ресурс використовується як додатковий носій інформації, що забезпечує простий швидкий доступ до необхідних матеріалів. Використання на одному занятті різних цифрових носіїв, переключення уваги з одного на інший робить заняття більш цікавішим та змістовно (інформаційно) наповненим. Так, наявність інтернет-доступу в навчальній аудиторії дозволяє за допомогою персональних смартфонів, планшетів виконувати конкретні завдання чи то шукати потрібну (додаткову) інформацію та презентувати результати своєї роботи (як індивідуальної так і групової) на інтерактивній дошці.

Звичайно, вибір ресурсів обмежений рамками навчального заняття і умовами організації навчального процесу у закладі вищої освіти. Але це не обмежує нашу імпровізацію у використанні наочності: за відсутності медійних ресурсів в навчальній аудиторії можуть бути використані планшети, ноутбуки чи смартфони студентів.

При виборі медіа ресурсів варто враховувати:

Які засоби наочності найкраще презентують відібраний для заняття навчальний матеріал та мають додаткову дидактичну цінність?

Чи допоможуть вони студентам цілком і повністю його опрацювати і опанувати [4, с. 90]?

Чи можливо та доцільно використати ті самі засоби наочності для подальшої роботи на наступному занятті [4, с. 90]?

2) Тренувальні вправи на нові лексико-граматичні структури як і на словниковий запас є важливою частиною процесу викладання та вивчення мови. Тому цінним і обов'язковим є збереження зацікавленості та високої мотивації при виконанні рутинних вправ. Змістовно і наочно красиво оформлені вправи і завдання на цифрових носіях не лише мотивують їх до активної індивідуальної чи групової роботи. Вони створюють умови для отримання студентами конкретних знань, умінь і навичок, що і є кінцевою метою навчання іноземних мов. Цифрові носії дають також широкі можливості автономного навчання (диференційовані завдання) та індивідуального розвитку кожного студента, дозволяють як на занятті так і в поза аудиторній роботі створити умови для навчання кожного з урахуванням його персональних особливостей (інтереси, стан здоров'я, особливості пам'яті, спосіб сприйняття

навчальної інформації, темп роботи тощо). Варто не забувати: індивідуальне навчання є важливим, але час навчання в аудиторії потрібно використовувати в інтерактивному режимі.

Отже, при виборі медіа ресурсів з акцентом на тренувальні вправи варто продемонструвати:

Чи враховані психологічні особливості навчання, наприклад, семантика кольору і форми карток при вивченні певних граматичних форм чи сталих виразів?

Чи можна стверджувати, що саме завдяки використаним медіа ресурсам, слухової та зорової наочності студенти набули певних умінь і навичок?

Чи взято до уваги всі можливі медіа ресурси та наочність у подальшому навчанні студентів іноземній мові, як, наприклад, інтернет-завдання, онлайн-тести чи skype- конференція тощо[4, с. 90]?

3) Цифрові носії використовуються для того, щоб спонукати студентів до активної комунікації та кооперативного вивчення (другої) іноземної мови як в аудиторії, так і поза нею. Тут слід враховувати, якими вміннями та навичками (технічними, мовленнєвими) мають володіти чи вже володіють студенти, щоб використання цифрових носіїв якісно покращило процес навчання, а отримані компетенції вони вміло застосували на практиці, тобто, в реальному процесі іншомовного спілкування.

При виборі медіа ресурсів варто враховувати:

Чи достатньо ефективно допомагають студентам у вивченні (другої) іноземної мови використані засоби наочності [4, с. 90]?

Чи мотивують цифрові засоби масової інформації до кооперативного вивчення (другої) іноземної мови?

Чи не відволікають гаджети від виконання завдань?

Чи сприяє багатством медіа-пропозицій індивідуальному та кооперативному навчанню?

Чи сприяють можливості контактів з іншою культурою розвитку навичок міжкультурної комунікації?

4) Використання цифрових носіїв веде, у цілому, до зміни суті взаємовідносин педагога і студента. Викладач виступає організатором заняття: консультує, забезпечує зв'язок (спонукає до комунікації в групі чи відповідає на проблемне питання) або структурує розмову в групі, моніторить ефективність конкретного заняття та оцінює виконання завдань (роботу кожного студента). Отже, при виборі медіа ресурсів варто враховувати:

Чим є медіа ресурси у межах власного викладацького простору?

Чи достатньо власної технічної компетентності для реалізації навчальної мети в умовах зміни форм професійних стосунків педагога і студента [4, с. 90]?

Чи вдалося викладачу за допомогою цифрових ресурсів досягти бажаного навчального ефекту в порівнянні з традиційними дидактичними засобами навчання?

Перспективи подальших наукових досліджень. Таким чином, «цифрова революція» змінила сам вигляд викладання, як і інші аспекти життя [2, с. 20]. Постійне збільшенні обсягів інформації та поява нових цифрових медіа

ресурсів і технологій обумовлює необхідність розробки нових навчальних форм, методів, прийомів і стандартів.

Висновки. У світі швидкісного розвитку інформаційних і комунікаційних технологій різних видів, зростання їхнього значення в контексті інтернаціоналізації та глобалізації, де віртуальне міжособистісне спілкування значно активніше, ніж у реальному житті, викладання і вивчення (другої) іноземної мови за допомогою цифрових медіа ресурсів належить до головних задач сучасної мовної освіти і методології зокрема.

Звичайно, саме використання цифрових медіа ресурсів автоматично не покращить заняття з (другої) іноземної мови. Запорукою успіху стануть чітко визначена навчальна мета та повноцінне планування заняття як і медіа-компетентність викладача.

Використані джерела

1. Вороніна Г. Р. Комп'ютерно орієнтовані технології у процесі вивчення іноземних мов [Електронний ресурс] / Вороніна Г. Р. // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. Випуск 27, 2013. – С. 250-255. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/2411-5991/article/view/80588>

2. Гочіташвілі Кетеван. Роль ІТ-технологій у процесі вивчення іноземної/другої мови [Електронний ресурс] / Гочіташвілі К. // Міжнародний журнал у галузі мультилінгвальної освіти, 2014. – № 2. – С. 19-44. – Режим доступу до журн.:

http://multilinguaeducation.org/storage/uploads/articles_contents/141107020824.pdf

3. Пометун, О.І. Інтерактивні технології навчання. Теорія, досвід: методичний посібник авт. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – с. 136.

4. Ende, Karin; Grotjahn, Rüdiger; Kleppin, Karin; Mohr, Imke. Curriculare Vorgabe und Unterrichtsplanung. München: Klett-Langenscheid. – 2013, 152.

5. Friedrich, Katja. Mobiles Lernen mit dem Handy. Das Handy als kulturelle Ressource für Bildung nutzen [Електронний ресурс] / Friedrich // Mediaculture-online. – Режим доступу: http://www.support-netz.de/fileadmin/user_upload/Medienbildung_MCO/fileadmin/bibliothek/friedrich_mobiles_lernen/friedrich_mobiles_lernen.pdf

6. Hahn, Kathrin. Digitale Klassenzimmer: Tablets im Daf-Unterricht [Електронний ресурс] / Goethe-Institut. Sprache. Kultur. Deutschland. // Magazinsprache. – Режим доступу до журн: <https://www.goethe.de/de/spr/mag/20516230.html>

7. Medienbildung im Fremdsprachenunterricht. [Електронний ресурс] / Magazinsprache // Goethe-Institut. Sprache. Kultur. Deutschland. – Режим доступу до журн: <https://www.lmz-bw.de/medienbildung-fremdsprachenunterricht.html>

8. Medienkompetenz von DaF/DAZ-Lehrenden. [Електронний ресурс] / Magazinsprache // Goethe-Institut. Sprache. Kultur. Deutschland. – Режим доступу до журн: <https://www.goethe.de/de/spr/mag/20863411.html>

9. Projektabschlussbericht. Mobiles Lernen mit Tablet-Computern an niedersächsischen Schulen. – Niedersächsisches Landesinstitut für schulische Qualitätsbildung. – 2015, S. 43.

10 Strasser, Thomas. Mobiles Lernen im Daf-Unterricht: Smartphones, Tablets und Co. [Электронный ресурс] / Magazinsprache // Goethe-Institut. Sprache. Kultur. Deutschland. – Режим доступа до журн: <https://www.goethe.de/de/spr/mag/20744244.html>